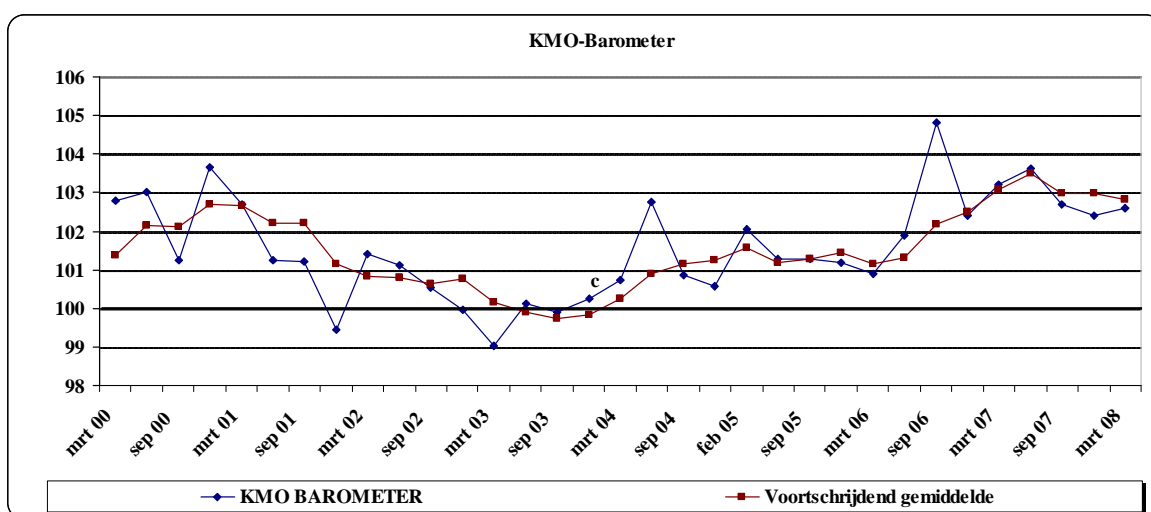

De UNIZO KMO-barometer wordt per kwartaal samengesteld aan de hand van een bevraging bij 700 KMO's die representatief zijn voor de volledige KMO-populatie in Vlaanderen. De KMO-barometer bestaat uit verschillende deelindices. Aan de hand van de verschillende deelindices wordt de algemene KMO-barometer voor Vlaanderen berekend. Waarden boven index 100 wijzen op een positief evoluerende conjunctuur, waarden onder index 100 wijzen op een negatief evoluerende conjunctuur.

2008 - Kwartaal 1

- **KMO-barometer veert lichtjes op.**
- **De toename van de activiteiten vertraagt voor het derde kwartaal op rij.**
- **Dalende rendabiliteit veroorzaakt door stijging van de kostprijs en gestegen looneisen van het personeel.**
- **KMO's zijn eerste slachtoffer van krapte op de arbeidsmarkt. Ondanks (moeilijk in te vullen) openstaande vacatures, stellen KMO's minder mensen tewerk.**

Nadat de KMO conjunctuur barometer van UNIZO tijdens de laatste twee kwartalen van 2007 een daling kende, brengt het eerste kwartaal van 2008 een bescheiden stijging met zich mee. De stijging betekent vooral een stabilisering van het conjunctuur klimaat voor de Vlaamse KMO, nadat in de tweede helft van 2007 verschillende economische knipperlichten aansprongen. De algemene index komt daarmee tot op een niveau van 102,6 punten. Een stijging ten opzichte van het vierde kwartaal van 2007 met 0,2 punten. Ten opzichte van het derde kwartaal van 2007 noteert de index 0,1 punt lager en ten opzichte van het tweede kwartaal van 2007 1 punt lager. Het voortschrijdend gemiddelde kent eveneens een daling met 0,2 punten en komt op een niveau van 102,8 punten. Zowel de algemene index als het voortschrijdend gemiddelde blijven duidelijk boven de grens van 100 punten wat wijst op een positief evoluerende conjunctuur voor de Vlaamse KMO.

De stabilisering van het economisch klimaat is een opsteker voor de Vlaamse KMO's. Nochtans zette de negatieve berichtgeving zich verder tijdens de eerste maanden van 2008. De berichten over een recessie in de Verenigde Staten blijven pertinent aanwezig in de

financieel-economische pers, net als de kredietcrisis. De olieprijs blijft stijgen - ook nadat de drempel van \$100 per vat werd overschreden - net als de euro die blijft stijgen nadat ook de psychologische grens van \$1,5 voor €1 was overschreden. De inflatiecijfers zijn opwaarts gericht en de groeicijfers neerwaarts. Deze 'economische tegenstelling' maakt het bovendien moeilijk voor de overheid om een gericht beleid te voeren. Door de versnelling van de inflatie wordt ook de spilindex vroeger bereikt dan oorspronkelijk voorzien. Normaal zou de spil pas in mei worden overschreden, nu wordt dit met een maand vervroegd. Concreet betekent dit dat de spilindex binnen een periode van 5 maanden tweemaal zal worden overschreden, namelijk in december 2007 en april 2008. Wat de groei van het BBP betreft, werden de verwachtingen al meermaals naar beneden bijgesteld. De Nationale Bank van België verwacht voor 2008 nog een groei van 1,9%. Duidelijk lager dan de 2,7% van 2007 of de 2,9% van 2006.

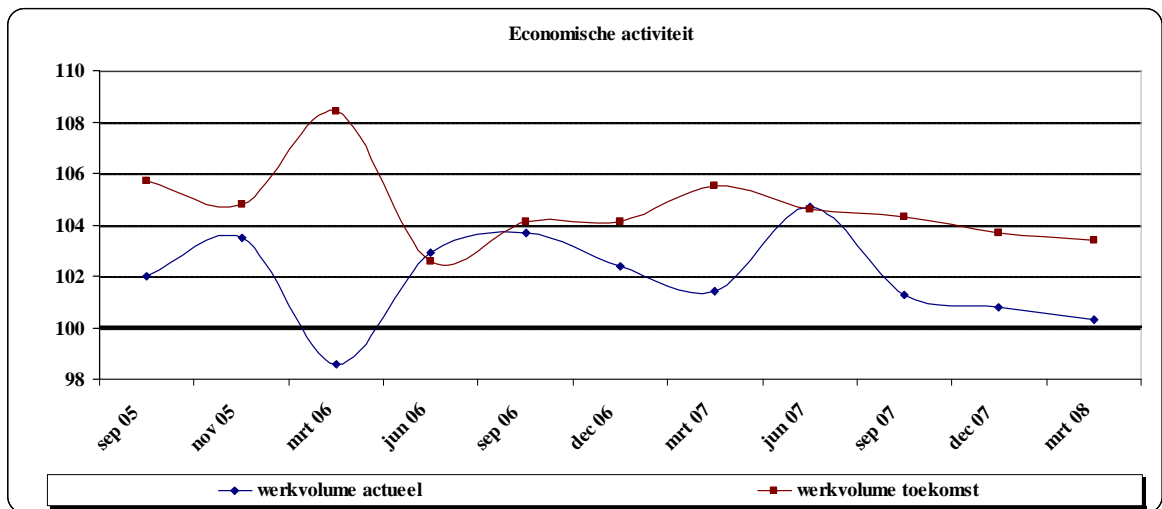
De Europese economie blijkt een versnelling lager te schakelen. Doemscenario's zijn echter niet aan de orde. De arbeidsmarkt blijft sterk presteren. De werkloosheidsgraad in Vlaanderen zakte in februari 2008 tot 5,75%. Bij de Vlaamse mannen daalde de werkloosheidsgraad zelfs tot 4,97%.

De Vlaamse ondernemer is opvallend optimistisch naar de toekomst toe. De toekomstindex stijgt met 0,5 punten en komt tot op een niveau van 105 punten, wat meteen het hoogste niveau is tijdens de vier voorbije kwartalen.

Economische activiteit

De toename van de activiteiten bij de KMO's vertraagt voor het derde kwartaal op rij. De deelindex zakt met 0,5 punten tot een niveau van 100,3 punten. Meteen het laagste punt sedert het eerste kwartaal van 2006. De economische activiteiten van de KMO's nemen dus nog wel toe maar komen nu wel zeer dicht bij de grens van de 100 punten.

23% van de Vlaamse ondernemers zegt minder werk te hebben in vergelijking met het vorige kwartaal. Vooral in Oost-Vlaanderen is een vertraging van de activiteitsgroei op te merken. 26% van de ondernemers verklaart er minder werk te hebben in vergelijking met het vorige kwartaal. Er is een duidelijk verschil tussen micro-ondernemingen (tot 4 werknemers) en kleine ondernemingen (5 tot 50 werknemers). Bij de micro-ondernemingen zegt 1 ondernemer op 4 minder werk te hebben. Bij de kleine ondernemingen is dit minder dan 1 op 5. De dienstensector en kleinhandel ondervinden het meest een daling van de activiteiten.

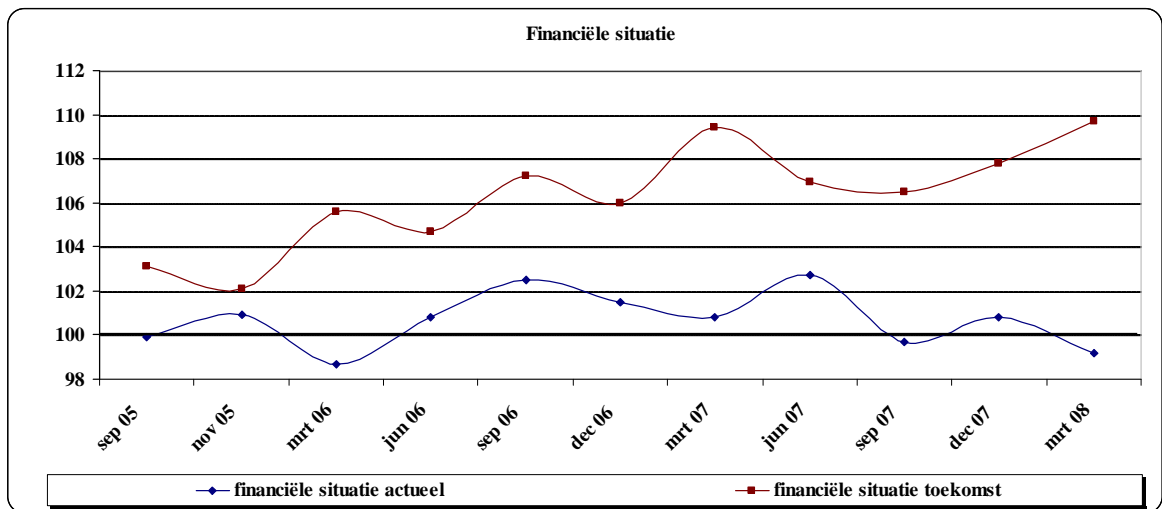

De verwachtingen van de ondernemers met betrekking tot hun activiteiten blijven relatief positief ondanks een vertraging. De deelindex klokt af op 103,4 punten, een daling met 0,3 punten ten opzichte van het vorige kwartaal.

9,1% van de Vlaamse ondernemers verwachten naar de toekomst toe minder werk te hebben dan nu. Daartegenover staat dat 32,3% van de ondernemers een groeiversnelling van de activiteiten verwacht. In Oost-Vlaanderen en Antwerpen zijn de ondernemers het meest positief, bijna 4 ondernemers op 10 verwachten er een versnelling van de activiteiten. In de dienstensector, de industrie en groothandel verwachten 4 ondernemers op 10 een toename van de activiteiten voor het volgende kwartaal.

Financiële situatie

De huidige rendabiliteit van de KMO's duikt opnieuw onder de grens van de 100 punten. De deelindex zakt significant met 1,6 punten. Vooral in Vlaams-Brabant en Limburg zien ondernemers hun rendabiliteit afnemen. Respectievelijk 28,5% en 27,1% van de ondernemers zijn negatief gestemd over hun rendabiliteit.

Ondernemers zien hun rendabiliteit duidelijk afnemen. Een belangrijke verklaring voor de daling van de rendabiliteit is de versnelling van de inflatie (sterk beïnvloed door de prijzen voor energie en grondstoffen). Deze inflatie kan door de ondernemer niet altijd worden doorgerekend aan de klant. Vooreerst weet de ondernemer niet exact wat de toename van de kosten voor energie zal zijn en dus welk bedrag doorgerekend moet worden aan de klant. Daarnaast moet een ondernemer ook rekening houden met zijn concurrenten en kan hij dus niet zomaar willekeurig een verhoging van de kostprijs doorrekenen aan de klant. Een andere verklaring voor de daling van de rendabiliteit is een toename van de looneisen van het personeel. 12% van de ondernemers werd de laatste drie maanden meer geconfronteerd met looneisen van het personeel. Vooral in de industrie worden KMO's meer geconfronteerd met looneisen (18%). Hoe groter het bedrijf, hoe sneller het geconfronteerd wordt met looneisen.

	Toename van de looneisen?	tewerkstellingsklasse					
		Geen personeelsleden	1 tot 4 werknemers	5 tot 9 werknemers	10 tot 19 werknemers	20 tot 50 werknemers	meer dan 50 werknemers
Ja	12.0%	1.5%	7.9%	15.8%	17.3%	22.6%	50.0%
Nee	88.0%	98.5%	92.1%	84.2%	82.7%	77.4%	50.0%
		sector					
	Toename van de looneisen?	bouw	kleinhandel	diensten	industrie en groothandel		
Ja	12.0%	9.4%	12.4%	11.4%	18.0%		
Nee	88.0%	90.6%	87.6%	88.6%	82.0%		

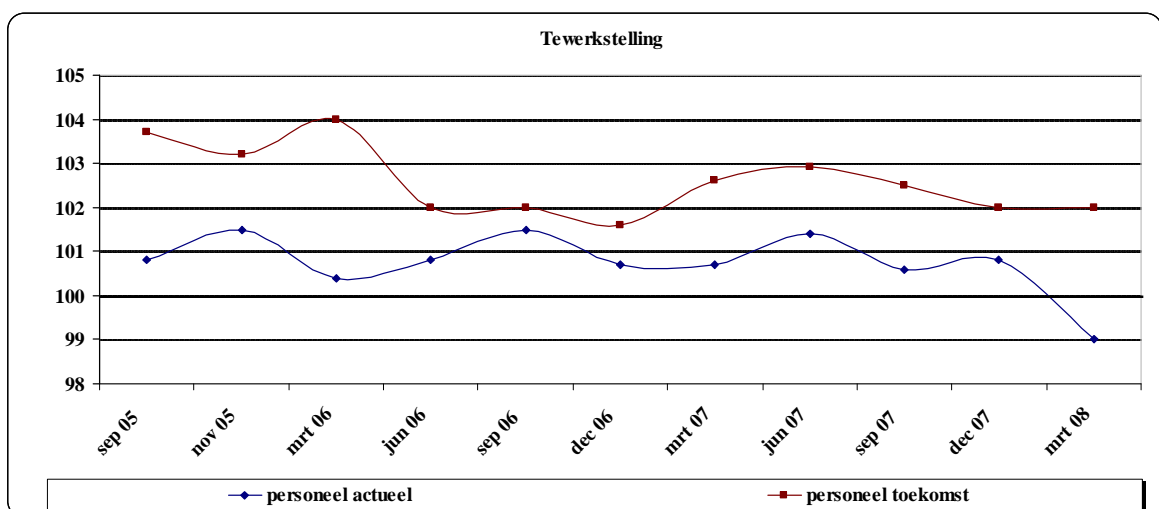
Naar de toekomst toe zijn ondernemers opmerkelijk positief over de te verwachten rendabiliteit. De deelindex stijgt met 1,9 punten tot op een niveau van 109,7 punten. Maar liefst 40,9% van de Vlaamse KMO's verwacht een verbetering van de rendabiliteit de komende maanden, wat een stijging is met 4,8% ten opzichte van het vorige kwartaal. De Vlaamse ondernemer gaat er wellicht vanuit dat de grootste stijgingen voor energie en grondstoffen achter de rug zijn en de toekomst beterschap brengt. Vooral in Antwerpen en Limburg zijn ondernemers optimistisch ingesteld, daar verwacht respectievelijk 44,9% en 47,4% een verbetering van de rendabiliteitcijfers. In de dienstensector verwacht ruim de

helpt van de bedrijven een verbetering van de rendabiliteit tijdens de komende maanden.

Tewerkstelling

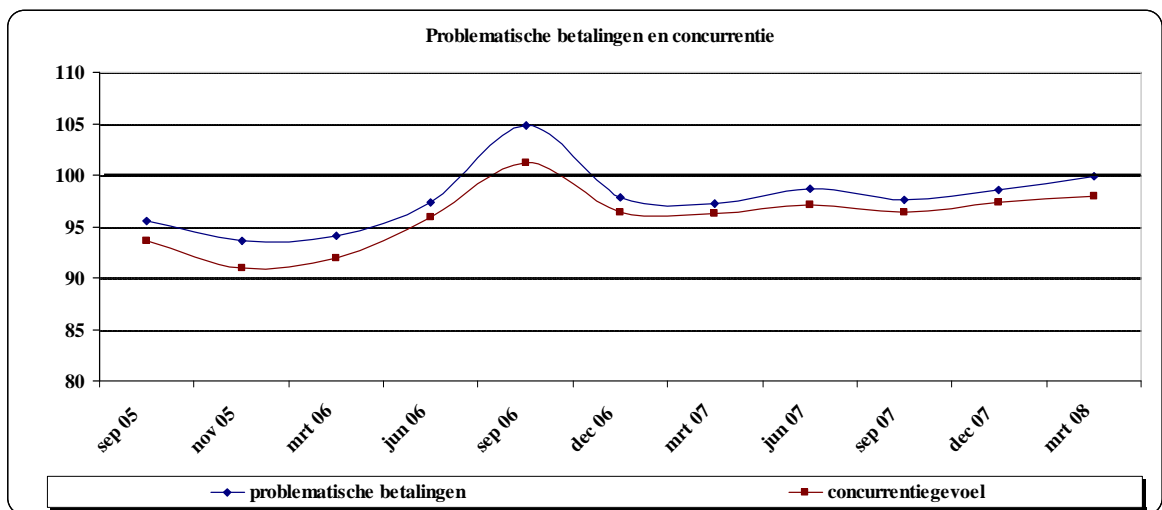
De deelindex tewerkstelling kent een flinke duik tijdens het eerste kwartaal van 2008. De index strandt op een niveau van 99 punten, een daling met 1,8 punten en beneden de grens van de 100 punten. Daarmee geven de Vlaamse ondernemers aan dat de tewerkstelling binnen de Vlaamse KMO's tijdens het eerste kwartaal van 2008 verminderde ten opzichte van het vorige kwartaal. 12,1% van de Vlaamse ondernemers zegt met minder werknemers te werken. Vooral in de dienstensector is de daling van de tewerkstelling uitgesproken met 15,4% van de ondernemers die stellen minder mensen tewerk te stellen. Naar de toekomst toe denken ondernemers weliswaar dat ze opnieuw meer mensen tewerk zullen stellen. De deelindex die de toekomstige tewerkstelling weergeeft blijft op exact hetzelfde niveau als tijdens het vorige kwartaal met 102 punten.

De inkrimping van de tewerkstelling bij Vlaamse KMO's is opmerkelijk aangezien er een nijpend tekort aan arbeidskrachten is op de Vlaamse arbeidsmarkt en 22,9% van de Vlaamse KMO's stelt dat ze openstaande vacatures hebben. In 2007 werden volgens de Nationale Bank van België 71.000 jobs gecreëerd, duidelijk meer dan de 30.000 jobs in 2004, 52.000 jobs in 2005 en 55.000 jobs in 2006. Een belangrijke verklaring is ongetwijfeld het feit dat KMO's het eerste slachtoffer zijn van een krapte op de arbeidsmarkt. Van de bedrijven mét openstaande vacatures zegt 69,8% dat deze vacatures moeilijk of niet ingevuld raken. Het is dus niet zozeer een kwestie van een daling in de werkgelegenheid, dan wel een probleem voor KMO's om mensen aan te trekken en te behouden. Voor drie kwart van de ondernemingen betekenen deze openstaande vacatures dan ook een rem op de ontwikkeling van het bedrijf. Daarnaast wijzen we er ook op dat de daling van de activiteiten voor het derde kwartaal op rij een impact heeft op de tewerkstelling.

Problematische betalingen en concurrentie

De Vlaamse ondernemer heeft voor het derde kwartaal op rij iets minder last van problematische betalingen ten opzichte van het vorige kwartaal. De deelindex staat nu op 99,9 punten, een verbetering met 1,3 punten ten opzichte van het vierde kwartaal van 2007. 16% van de ondernemers zeggen last te ondervinden van laattijdige betalingen, vorig kwartaal was dit nog 1 op 5. Opvallend is dat eenmanszaken minder last van laattijdige betalingen hebben in vergelijking met grote ondernemingen. Bij de eenmanszaken zegt 10% last te hebben met laattijdige betalingen. Bij de ondernemingen met personeel stijgt dit percentage tot 17,4%. De laatste keer dat de deelindex boven de grens van de 100 punten noteerde dateert al van het derde kwartaal van 2006.

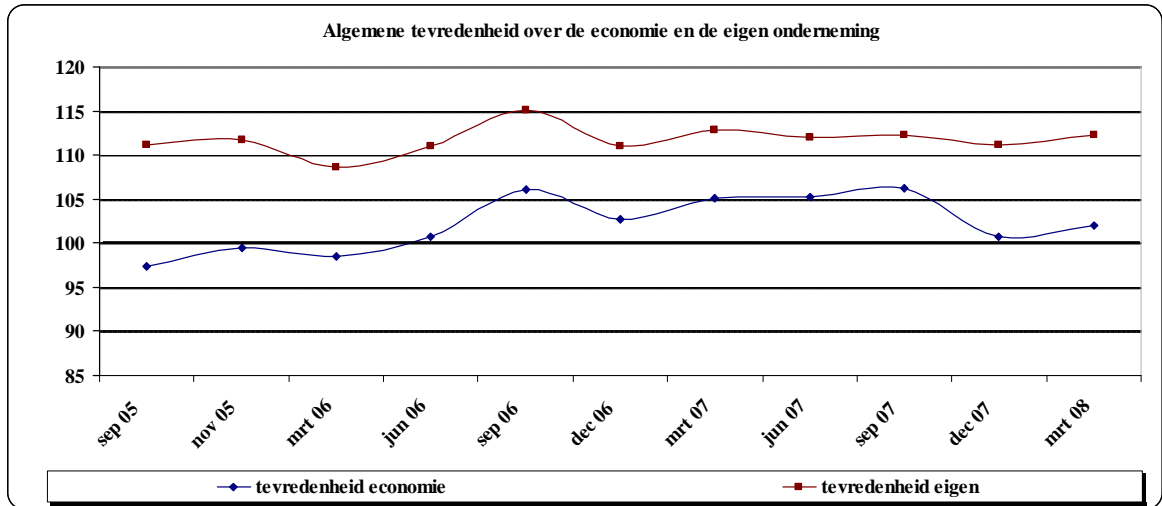

Ook het concurrentiegevoel evolueert voor het derde kwartaal op rij lichtjes positief ten opzichte van het vorige kwartaal en staat nu op 98 punten, een stijging met 0,6 punten. 22,8% van de ondernemers zegt meer concurrentiedruk te ervaren in vergelijking met het vorige kwartaal. De concurrentiedruk in de bouwsector neemt tijdens het eerste kwartaal van 2008 beduidend toe. Het percentage van ondernemers in de bouwsector dat met meer concurrentiedruk af te rekenen heeft stijgt van 15,1% tijdens het laatste kwartaal van 2007 tot 32,7% tijdens het eerste kwartaal van 2008. Ook voor deze deelindex geldt dat hij het laatst in het derde kwartaal van 2006 boven de grens van 100 punten noteerde. Sedertdien is de concurrentiepositie van de gemiddelde KMO dus voortdurend verslechterd.

Tevredenheid over de economie en de eigen onderneming

De tevredenheid over de algemene economische toestand kent een stijging met 1,2 punten tot op een niveau van 102 punten. Daarmee is de sterke daling van het vorige kwartaal een beetje teniet gedaan. Toen daalde de index met 5,4 punten. 4 op de 10 ondernemers zijn momenteel tevreden over de algemene toestand van de economie. 27,3% van de ondernemers is niet tevreden over de algemene toestand. De ontevredenheid manifesteert

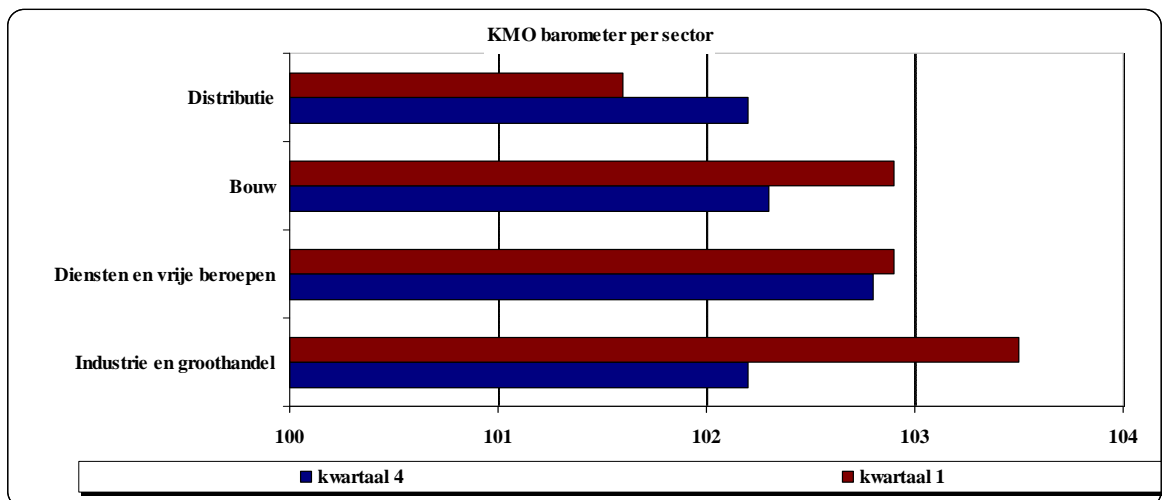
zich vooral in de dienstensector en de kleinhandel waar ruim een derde van de ondernemers ontevreden zijn over de algemene toestand van de economie.

82,5% van de ondernemers is tevreden over de gang van zaken in de eigen onderneming. De deelindex stijgt van 111,2 punten tot 112,3 punten.

Barometer per sector en provincie

De enige sector die een daling van de deelindex kent is de kleinhandel. De deelindex daalt er van 102,2 punten tot 101,6 punten en staat daarmee ook op de laatste plaats van de vier deelsectoren. De industrie en groothandel kent de grootste stijging van de deelindex met 1,3 punten tot 103,5 punten is daarmee de best presterende sector binnen de KMO barometer. De bouwsector en dienstensector kennen eveneens een stijging van de deelindex en kloppen beide af op 102,9 punten.

Vlaams-Brabant verliest het meest terrein binnen Vlaanderen en klokt af op 101,7 punten, een daling met 0,5 punten ten opzichte van het vorige kwartaal. West-Vlaanderen doet het dan weer goed binnen Vlaanderen en kent een stijging met 0,8 punten tot op 102,7 punten. Daarmee staat West-Vlaanderen de laatste plaats af aan Vlaams-Brabant en komt op de derde best presterende plaats te staan. Zowel Oost-Vlaanderen als Limburg kennen een stijging met 0,4 punten en klokken daarmee respectievelijk af op 102,6 punten en 103 punten. Limburg is tijdens het eerste kwartaal van 2008 de best presterende provincie in de KMO barometer. Antwerpen blijft min of meer status-quo met 102,9 punten.

